

Trí thức là gì? Là nghề gì? Và giá trị trí thức là gì?

Có vẻ như cuộc tranh luận về trí thức mới tuôn qua không chỉ đến gần như những cuộc tranh luận như tại Hoa Kỳ, nơi những người trí thức cũng qua tranh cãi còn hơn là dân Quốc Nam, nơi chúng ta tin vào thành ngữ “Quốc Nam hay cãi...”

Điều gì làm cho cuộc tranh cãi tại Việt Nam khác hơn? Về mặt đó, thức ra tranh cãi tại Hoa Kỳ, nơi lo ngại bị yêu cầu thu thập tủy hóc thu thập, có khi còn gay gắt, dù dù hơn cuộc tranh cãi về chỉ “trí thức” tại VN mới đây... Nếu chuyên liên hệ tại các chế độ như cộng sản, tôn giáo (hay vô thần), đảng tính (bổ sung hay không?), lập trường (bổ sung hay cộng đồng), đảng phái (Quốc Hòa hay Dân Chủ), và vân vân. Thí dụ, buổi tối, bên chế độ truyền hình Fox News sẽ nghe được lý luận của Tổng Thống Barack Obama, và khi xem đài MSNBC sẽ nghe được lý luận bên về Obama.

Những đó là chuyên bình thường ở Hoa Kỳ. Tại Việt Nam, tất nhiên, bên chế độ nghe có một giọng tung hô Đảng CSVN trên các đài truyền hình, dù ở Hà Nội hay Sài Gòn. Do vậy, một cách chính thức, thức sẽ không có những cuộc tranh luận trên các cơ quan truyền thông lập pháp tại VN. Và ngay cả khi tranh luận về một đề tài quan trọng như “trí thức,” nhiều người phần bên đảng phái viết trên blog riêng hay là gửi bài cho các cơ quan truyền thông chính lập trái. Ngay tại thân trò chơi tranh luận này ở VN đã thấy là bên hơn rồi, nơi chúng ta không muốn xếp hàng theo thức để tung hô Đảng CSVN.

Duyên khi cuộc tranh luận là một cuộc phỏng vấn trên báo Tuổi Trẻ, Giáo Sĩ Ngô Bào Châu nói: “Tôi không đồng ý với việc coi phần bên xã hội như chỉ tiêu để đánh giá phong hàm “trí thức”. Đến bao giờ chúng ta mới thôi thi đua để đánh giá phong hàm “trí thức”? Đến với tôi, trí thức là người lao động trí óc. Cũng như những người lao động khác, anh ta cần được đánh giá trên cơ sở kết quả lao động của mình. Theo quan niệm của tôi, giá trị của trí thức là giá trị của sản phẩm

mà anh ta làm ra, không liên quan gì đò n vai trò phò n biò n xã hò i.”

Ngôn ngữ cò a GS Ngô Bò o Châu có vò nhò chò giò u nhò ng ngò ò i ‘thi đò a’ đò đò c phong hàm trí thò c... và Giáo Sò khò ng đò nh rò ng “trí thò c là ngò ò i lao đò ng trí thò c... và giá trò cò a trí thò c là giá trò cò a sò n phò m mà anh ta làm ra...”

Ai đò ng thi đò a đò đò c phong hàm trí thò c? Và đò ng thi đò a nhò ng gì? Ai chò m đò i m cuò c thi đò a này? Và ai có quyò n phong hàm trí thò c? Giáo Sò Ngô Bò o Châu không nói rõ nò i này. Thò c tò , không ai dám nói rò ng, Giáo Sò Toán Hò c chò là mò t thò làm toán cao cò p, và cò n phò i thi đò a đò đò c phong hàm trí thò c... Bò i vì vò trí, tài năng, và các giò ò thò ò ng toán hò c cò a GS Ngô Bò o Châu đã vò ò t qua mò i tranh cãi. Nhò ng còn nhò ng trò ò ng hò p khác? Hình nhò là chò a ai nói là cò n thi đò a gì, và phong hàm thì ai phong hàm? Ngôn ngữ cò a GS Ngô Bò o Châu kém minh bò ch, cho nên gò y sò ng giò là phò i.

Thêm nò a, nâng lên chuyò n ‘thi đò a’ và xin ‘phong hàm’.... đò rò i sau đò là bàn chuyò n ‘vai trò phò n biò n xã hò i’, có vò nhò chò đò i m là chuyò n ‘phò n biò n xã hò i...’Nò u nhò thò , Giáo Sò Ngô Bò o Châu đò ng ám chò nhò ng ngò ò i ‘phò n biò n xã hò i’ nào, và có phò i Giáo Sò hàm ý rò ng có rò t nhiò u trí thò c cò a phò n biò n xã hò i nhò giá trò cò a sò n phò m mà anh ta làm ra không có gì ghò gò m?

Đò hiò u cho chính xác ngôn ngữ ngò ò i Hà Nò i, chúng ta có thò dò tìm và thò y rò ng ‘lao đò ng trí óc’ là nhò m chò đò ng cho rò t nhiò u nghò . Trên mò ng Rongbay.com, trên chuyò n mò c ‘Lao đò ng trí óc,’ có nhò ng nghò sau đò y đò ng rao vò t: Sinh viên làm thêm, Gia sò , Giáo viên, Kò toán/Sò sách, Nhân viên văn phòng, Nhân viên kò thuò t, Khác (các nghò khác).

Trong chuyò n mò c đò , không hò nói gì tò i nhò m chò ‘phò n biò n xã hò i,’ nghĩa là phò n biò n xã hò i không tò o ra đò c giá trò sò n phò m nào, theo mong đò i cò a ngò ò i đò ng rao vò t...

Dĩ nhiên, nhò ng trang web đò không bàn chuyò n phò c tò p, nhò ng có vò nhò Giáo Sò Ngô Bò o Châu muò n trò ò i nhò ng ngò ò i hò i thúc (hay mong đò i) Giáo Sò đò ng vai phò n biò n xã hò i (hay muò n cùng đò biò u tình chò ng Trung Quò c chiò m đò o, chiò m biò n?).

Một biên hán khác, và ngôn ngữ mình bành hán, được Giáo sư Tô Ngọc Lai, nguyên Viện trưởng Viện Xã hội học, cựu Thành viên Ban chấp hành Chính phủ dưới thời các Thủ tướng Võ Văn Kiệt và Phan Văn Khải, nói với BBC là:

"Ngươi trí thức phải hành động. Nhưng hành động như thế nào, đó là tùy theo bản lĩnh, trí tuệ, nhân thức và vật chất của họ ...

"Nếu ai cũng bỏ nọc ra đi, rồi đứng bên ngoài nói, đừng không bỏ một ràng buộc gì cả, thì đất nước này sẽ thế nào đây?

"Tôi thì khác, tôi bám trụ tại đây. Tôi vẫn ở trong Đàng này, tôi vẫn là người ở trong chế độ này, nhưng tôi muốn góp phần một cách công khai và minh bạch thúc đẩy những bước phát triển để Đàng có thể chuyển đổi, từ đi mồi.

"Và tôi tin rằng những người đi đó có thể làm được vì những người nhân thức được, những người yêu nước không ít đâu."(hết trích)

Như thế, chúng ta có thể đoán rằng, Giáo sư Ngô Bảo Châu và Giáo sư Tô Ngọc Lai đang muốn nhắc nhở những người hời thúc trí thức trong nước hãy phần bên xã hội, hãy xuống đồng ruộng bình tình chế độ TQ, hãy vân vân... Nhưng ngôn ngữ Giáo sư Ngô Bảo Châu mang tính mỉa mai, khi xài chế 'thi đua... để được phong hàm trí thức...' và ám chỉ rằng giá trị sản phẩm lao động trí óc của người Việt trí thức chế độ có gì cả.

Thế ra, chúng ta cũng không nên hời thúc hay mong đợi những 'người lao động trí óc' trong nước phần phần bên xã hội hay phần làm gì quá sức hay không thích nghi với hoàn cảnh của họ.

Tuy vậy trí thức như Nguyễn Hữu và Tô Ngọc Trần Đ, như Luật sư Lê Công Đĩnh, nhà kinh tế Trần Hữu Duy Thức, nhà Thiên Sĩ Cù Huy Hà Vũ... còn bị dè dặt bằng mặt mũi đo lường phi pháp, phi nhân. Chúng ta không thể đòi hỏi trí thức nào cũng phần lên tiếng như thế, hay cùng một phương cách như thế.

Dù vậy, đất nước vẫn luôn luôn có những người sẵn sàng lên tiếng để bênh vực những người không có cơ hội nói.

Một bài của Thơng Tạ Tu Sĩ nhiều năm trước, có nhan đề “Trí Thức Phải Nói,” đã viết như sau:

“...Hoàn cảnh đất nước Việt Nam như thế cho nên dân ta phải chịu quá nhiều đau thương và tội孽. Đừng vì gì trí thức nói riêng, mà xã hội Việt Nam truyền thống tôn trọng, đừng vì tội孽 của mình nhất là họ không thể thay những người dân thấp cổ bé miệng nói lên một cách trung thực tất cả những uất ức, những khổ nhục mà họ phải chịu. Bởi vì, tội孽 Việt Nam ngày nay những người có thể nói thì ngại bút đã bưng; những người muốn nói thì ngại bút đã bưng giấy.

Những tôi biết rõ một điều, và điều đó đã được ghi chép trong lịch sử: Trí thức chân chính của Việt Nam không bao giờ khiếm nhã.”(hết trích)

Cũng cần nhắc rằng, Thơng Tạ Tu Sĩ ra khỏi tù vào ngày 2 tháng 9 năm 1998, sau 14 năm khổ sai. Và Thơng Tạ không hề đất vấn đề gì về thế nào là trí thức, kể cả vấn đề gì về thi đua để được phong hàm.

Dù vậy, Thơng Tạ Tu Sĩ vẫn bày tỏ tấm lòng lân mẫn với các Thơng khác trong những lời khuyên thái độ tùy vào hoàn cảnh riêng, và đã tỏ bày với tất cả mọi người khác trên thế gian này bởi vì tất cả đều cũng chung một số phận bất xô đẩy vào một ‘thế gian truyền thống huy hoàng’.